

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “ทัศนคติของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และแนวโน้มในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร” ผู้ศึกษาได้รวบรวม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้
2. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ
3. แนวคิด เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว
 - 3.1 แนวคิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว
 - 3.2 แนวคิดการป้องกันและแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัว
4. กฎหมายและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านครอบครัว
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้

1.1 ความหมายของความรู้

พจนานุกรม The Lexicon Webster Dictionary Encyclopedia Edition (1977, p. 531 อ้างถึงใน นางเยาว์ เขียวสอาด, 2542, น. 12) ได้ให้คำจำกัดความของความรู้ว่า เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์และโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการศึกษาหรือการค้นคว้าหรือเป็นความรู้เกี่ยวกับสถานที่ สิ่งของหรือบุคคล ซึ่งได้จากการสังเกต ประสบการณ์ หรือจากรายงานและการรับรู้ข้อเท็จจริงเหล่านี้ต้องชัดเจนและต้องอาศัยเวลา

เบนจามิน บลูม (Bloom, 1971, p. 271) ได้ให้ความหมายของความรู้ หมายถึง ความรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เน้นถึงการจำ การระลึกสิ่งเฉพาะเรื่องหรือเรื่องทั่วไป ระลึกถึงวิธีการ หรือสถานการณ์ต่างๆ

ยุพิน ระพิพันธุ์ (2544, น. 11) กล่าวว่า ความรู้หมายถึง การรับรู้เรื่องราว ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ สถานที่ สิ่งของ หรือบุคคลที่เกิดจากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเป็น

ความจำเป็นที่มนุษย์ได้สะสมรายละเอียด เรื่องราว ปารกฎการณ์ไว้ และแสดงออกมาเป็น พฤติกรรมที่เรียกเอาสิ่งจำเป็นได้ออกมาให้ปรากฏ ให้สังเกตได้ และวัดได้

อรวรรณ ปิณฑโนโววาท (2542, น. 42) ความรู้หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ต่างๆโดยแบ่งออกเป็นความรู้ต่อสถานการณ์หนึ่งๆ และความรู้ในเรื่องระดับกว้าง อาจกล่าวได้ว่า ความรู้เป็นความสามารถในการใช้ข้อเท็จจริง ความคิด ความหยั่งรู้ ตลอดจนความสามารถในการ เชื่อมโยงความคิดเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้

สรุปได้ว่า ความรู้นั้น หมายถึง การจดจำเรื่องราวต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ เหตุการณ์ สถานที่ บุคคลหรือสิ่งของ โดยผ่านการศึกษาค้นคว้า หรือเกิดจาก ประสบการณ์จนเกิดเป็นความเข้าใจ และแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมให้สังเกต และวัดได้

1.2 ระดับความรู้

เบนจามิน บลูม (Bloom, 1971, p. 272) ได้จำแนกพฤติกรรมความรู้ออกเป็น 6 ระดับ ดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge or Recall) ได้แก่พฤติกรรมความรู้ที่แสดงถึงการจำได้หรือ
 - 1.1 ระลึกได้ สามารถแบ่งได้เป็น
 - 1.2 ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา หรือเฉพาะเรื่อง
 - 1.3 ความรู้เกี่ยวกับกลวิธีและการดำเนินงานเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
 - 1.4 ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวคิดและโครงการ
2. ความเข้าใจ (Comprehension or Understanding) ได้แก่พฤติกรรมความรู้ที่ แสดงว่าสามารถอธิบายได้ ขยายความด้วยคำพูดของตนเองได้
3. การนำไปใช้ (Application) ได้แก่พฤติกรรมความรู้ที่แสดง ว่า สามารถนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ และที่แตกต่างจากสถานการณ์เดิมได้
4. การวิเคราะห์ (Analysis) ได้แก่พฤติกรรมความรู้ที่สามารถแยกสิ่งต่างๆ ออกเป็น ส่วนย่อยๆ ได้อย่างมีความหมาย และเห็นความสัมพันธ์ของส่วนย่อยๆ เหล่านั้น
5. การสังเคราะห์ (Synthesis) ได้แก่พฤติกรรมความรู้ที่แสดงถึงความสามารถในการ รวบรวมความรู้และข้อมูลต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างมีระบบ เพื่อให้ได้แนวทางใหม่ที่จะนำไปสู่การ แก้ปัญหาได้

6. การประเมินผล (Evaluation) ได้แก่พฤติกรรมความรู้ที่แสดงถึงความสามารถในการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งของหรือทางเลือกได้อย่างถูกต้อง

1.3 กระบวนการที่ทำให้เกิดความรู้

การเกิดความรู้เป็นผลจากกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Gagne (การ์จีร์ เจริญเฝ้า, 2550, น. 31) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ไว้ 8 ขั้นตอน คือ

1. การจูงใจ การทำให้เกิดความอยากรู้ อยากเห็น และมีส่วนร่วมในกิจกรรม
2. ความเข้าใจในเนื้อหาสาระต่างๆ
3. การได้รับรู้
4. การเก็บความรู้ตามสมรรถภาพ การจำของบุคคล
5. การระลึกได้ถึงความรู้ที่เก็บไว้
6. การทำความรู้เดิมที่มีนัยสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ที่คล้ายคลึงกัน
7. การนำความรู้ไปปฏิบัติ
8. การประเมินการเรียนรู้

1.4 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเกิดความรู้

ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเกิดความรู้ หรือกระบวนการเรียนรู้ มีดังนี้

1. ความพร้อม (Readiness) ภาพความเจริญเติบโตของร่างกายบวกกับความสนใจ ความรู้พื้นฐานหรือประสบการณ์เดิม
2. แรงจูงใจ (Motivation) ที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลเอง เช่น ความต้องการ ความอยากรู้ อยากเห็น ความศรัทธาและแรงจูงใจภายนอก
3. การถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transfer of Learning) เป็นการนำผลการรู้ จากสถานการณ์หนึ่งไปใช้ให้เกิดผลกับอีกสถานการณ์หนึ่ง
4. การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการแปลความหมายจากการสัมผัส การแปลความหมาย ความตั้งใจและรับรู้ของผู้รับรู้
5. การจำ (Remembering) เป็นกระบวนการที่สมองเก็บสะสมสิ่งที่ได้รับรู้ไว้ และสามารถนำออกมาใช้ได้เมื่อภาวะจำเป็น

6. การลืม (Forgetting) เป็นสภาวะที่บุคคลไม่สามารถเก็บสะสมสิ่งที่เรียนรู้แล้วไว้ได้ และไม่สามารถระลึกถึงหรือนำออกมาใช้ได้มีสาเหตุจากการเวลาไม่ได้นำมาใช้ การเลื่อนไปและการขัดขวาง (มาลินี จุฑารพ, 2537, น. 137-154)

1.5 การวัดความรู้

Bloom et al. (สริญญา อติแพทย์, 2551, น. 23) การวัดความรู้สามารถแบ่งการวัดได้ 6 ระดับ คือ

1. วัดความจำ (Memory) เป็นการวัดในระดับพื้นฐานที่มีความสำคัญ หากความจำไม่ดีแล้ว จะทำให้การพัฒนาในด้านต่างๆ เป็นไปได้ยาก
2. วัดความเข้าใจ (Understanding) เป็นการวัดความกระจ่างในสิ่งที่จำได้แล้ว
3. วัดการนำไปประยุกต์ใช้ (Application) เป็นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่แตกต่างออกไป การพลิกแพลงนำความรู้ไปแก้ปัญหา
4. การวัดความสามารถในการวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการทดสอบความสามารถในการแยกแยะสิ่งต่างๆ
5. การวัดความสามารถทางการสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นการทำการทดสอบความสามารถในการใช้จินตนาการปะติดปะต่อเรื่องราวต่างๆ
6. การวัดความสามารถทางการประเมิน (Evaluation) เป็นการประเมินคุณค่าของส่วนต่างๆ ว่าเป็นชนิดใด การประเมินต้องใช้ความสามารถในการจำ ความเข้าใจ การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์รวมกัน จึงจะสามารถประเมินสิ่งต่างๆ ได้ การวัดความสามารถทางการประเมินถือเป็นการทดสอบระดับสูงสุด

ไพศาล หวังพานิช (2526, น. 35-36) กล่าวว่า การวัดความรู้มีความมุ่งหมายที่จะวัดความสามารถหรือศักยภาพในการเรียนรู้ของบุคคลในด้านการระลึกออกของความจำ เกี่ยวกับเรื่องที่เคยมีประสบการณ์ เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้มีหลายชนิด ที่นิยมมากที่สุดคือ บททดสอบแบ่งเป็น 3 รูปแบบ

1. ข้อสอบถามแบบปากเปล่า (Oral Test) เป็นแบบสอบถามที่ใช้การได้ตอบทางวาจาของผู้ทำการทดสอบ ผู้ถูกสอบโดยตรง การสอบถามแบบนี้ต้องสอบเป็นรายบุคคล วัดเกี่ยวกับความเห็น ท่าที ความสนใจ ทักษะต่างๆ หรือเพื่อวัดบุคลิกภาพบุคคลโดยการเรียกสัมภาษณ์แทนการสอบ

2. สอบข้อเขียน (Written Test) เป็นรูปแบบของการสอบที่พัฒนามาจากการสอบแบบปากเปล่า สามารถสอบเป็นกลุ่มได้

3. ข้อสอบภาคปฏิบัติ (Performance test) เป็นข้อสอบที่มุ่งให้ผู้สอบแสดงพฤติกรรมตอบสนองด้วยการปฏิบัติหรือกระทำจริง

ซึ่งประเด็นในการวัดความรู้ขั้นนี้ไพศาล หวังพานิช (2526, น. 96-104) ได้จัดแบ่งชนิดของคำถามที่ใช้ในการวัดความรู้ไว้ 3 ชนิด คือ

1. ถามความรู้ในเนื้อเรื่องเป็นการถามในเนื้อหา รายละเอียด ข้อเท็จจริงต่างๆ
2. ถามความรู้ในวิธีการดำเนินงาน เป็นการถามถึงขั้นตอน แบบแผน วิธีการ ตลอดจนหลักเกณฑ์ของการปฏิบัติงานต่างๆ

3. ถามความรู้รอบยอด เป็นการถามความสามารถในการเข้าใจและจดจำข้อสรุป

สรุปได้ว่า การวัดความรู้เป็นการวัดความสามารถของสมอง หรือประสบการณ์ที่เคยประสบมาก่อน เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้มีหลายชนิดแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของข้อมูลที่จะศึกษา สำหรับการศึกษาค้นคว้า ได้นำการวัดความรู้มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้วัดความรู้ในเรื่อง ทักษะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และแนวโน้มในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร การวัดครั้งนี้เป็นการวัดความรู้ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ ใช่ – ไม่ใช่ เพื่อความสะดวกของผู้ตอบ และใช้วิธีการสนทนากลุ่ม ดังนั้น ในการศึกษาค้นคว้า “ ความรู้ ” หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เพื่อที่จะได้ทราบถึงระดับความรู้ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวด้านความหมาย สาเหตุ ผลกระทบ และแนวทางป้องกันแก้ไข ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจต่อไป

2. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

2.1 ความหมายของทัศนคติ

นงเยาว์ เขียวสอาด (2542, น. 12) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับทัศนคติว่า หมายถึง ความรู้สึกภายในของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเป็นผลมาจากประสบการณ์และการเรียนรู้กับ

สิ่งนั้นและเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม หรือแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นๆ ไปในทิศทางหนึ่ง อาจเป็นการสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้

ยุพิน ระพีพันธุ์ (2544, น. 13) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับทัศนคติว่า หมายถึง ความพร้อมที่จะแสดงความรู้สึก หรือความนึกคิดออกมาในลักษณะของพฤติกรรม และการปฏิบัติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในเชิงบวกหรือลง ซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานความเชื่อหรือประสบการณ์ที่เคยได้รับ

สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรमानะ (2545, น. 64) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับทัศนคติว่า หมายถึง ผลของการผสมผสานความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความคิดเห็น ความรู้และความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คนใดคนหนึ่ง สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งออกมาในรูปการประเมินค่า อันอาจเป็นในทางยอมรับหรือปฏิเสธ

2.2 ลักษณะของทัศนคติ

ทัศนคติมีลักษณะที่สำคัญอยู่หลายประการ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของลักษณะของทัศนคติดังนี้

1. ทัศนคติมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ การเรียนรู้ ความสม่ำเสมอ และอิทธิพลของสถานการณ์ที่อาจเป็นตัวกำหนดทัศนคติ (พิพัฒน์ ชารุณทกร, 2538, น. 73-79)

2. ลักษณะประการแรกของทัศนคติ คือ เป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ทางตรงที่ประสบกับตนเอง หรือประสบการณ์ทางอ้อมที่ได้รับข่าวสารข้อมูลมา ซึ่งล้วนแล้วแต่ทำให้เกิดการเรียนรู้และเกิดทัศนคติในที่สุด

ลักษณะที่สองของทัศนคติ คือ ความสม่ำเสมอ ทัศนคติมีความสม่ำเสมอแต่มีได้หมายความว่ามีความคงทนถาวร เพราะทัศนคติเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ ดังนั้นเราจึงสามารถที่จะเปลี่ยนทัศนคติได้ และถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะมีได้เปลี่ยนทัศนคติ แต่ก็มิได้หมายความว่าเขาจะต้องทำตามหรือแสดงพฤติกรรมทัศนคติเสมอไป

ลักษณะประการสุดท้าย คือ อิทธิพลของสถานการณ์จะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดทัศนคติบางอย่างที่อาจจะเหมือนหรือแตกต่างไปจากทัศนคติเดิมหรืออาจจะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากทัศนคติที่มีอยู่

1. ทัศนคติมีลักษณะสำคัญ คือ สภาวะก่อนที่พฤติกรรมได้ตอบ จะมีความคงตัว อยู่ในช่วงระยะเวลาเปลี่ยนแปลงได้ยาก เป็นตัวแปรนำไปสู่ความสอดคล้องไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกทางวาจา ความรู้สึก และมีคุณสมบัติของแรงจูงใจอันที่จะทำให้บุคคลประเมิน และ

เลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งหมายความว่าต่อไปถึงการกำหนดพฤติกรรมด้วย (อัครเดช เพ็ชรยัง, 2542, น. 25-26)

2.3 การเกิดทัศนคติ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526, น. 5) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ จากแหล่งทัศนคติต่างๆ ได้แก่

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experiences) เมื่อบุคคลมีประสบการณ์เฉพาะอย่างต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางที่ดี หรือไม่ดี จะทำให้เกิดทัศนคติต่อสิ่งนั้นไปตามทิศทางที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน
2. การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น (Communication from Others) จะทำให้เกิดทัศนคติจากการรับรู้ข่าวสารต่างๆ จากผู้อื่นได้
3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) การเลียนแบบผู้อื่นทำให้เกิดทัศนคติขึ้นได้
4. ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors) ทัศนคติบางอย่างเกิดขึ้นเนื่องจากความเกี่ยวข้องกับสถาบัน

2.4 การวัดทัศนคติ

พรพิมล วราวุฒิพุทฺธพงศ์ (2528, น. 85) กล่าวว่า การวัดทัศนคติเป็นการวัดความรู้สึกทางด้านบวกและลบของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม ทำให้บุคคลพร้อมที่จะได้ตอบออกมาเป็นพฤติกรรม ซึ่งสามารถแสดงออกมาทั้งในรูปแบบการกระทำและคำพูด จึงทำให้บุคคลรอบข้างสามารถวัดทัศนคติ ได้จากความคิดเห็น การพูดคุย การแสดงออกของท่าทาง และปฏิกิริยาต่างๆ ที่สามารถบ่งบอกของบุคคลนั้นๆ ได้

จากการทบทวนแนวคิดทัศนคติ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในเรื่องปัญหาความรุนแรงในครอบครัว สรุปได้ว่า ทัศนคติเป็นส่วนหนึ่งของความคิด ความเชื่อของบุคคล แต่ละบุคคลย่อมมีความคิดแตกต่างกันออกไป ทัศนคติจึงเป็นตัวจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมไปในทางเดียวกันกับทัศนคติของตน อย่างไรก็ตาม แม้ทัศนคติกับพฤติกรรมจะมีความสอดคล้องกัน แต่พฤติกรรมที่แสดงออกไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้นเสมอไป เพราะพฤติกรรมไม่ได้ขึ้นอยู่กับทัศนคติเพียงอย่างเดียว อาจขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ เช่น สถานการณ์ ที่แวดล้อมในขณะนั้น

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาจึงต้องการทราบว่า ผู้บริหารองค์การส่วนตำบลมีทัศนคติอย่างไรในเรื่องปัญหาความรุนแรงในครอบครัว หากผู้บริหารมีทัศนคติในเชิงบวก แนวโน้มที่จะปฏิบัติงานด้านความรุนแรงในครอบครัวก็จะเป็นรูปธรรมขึ้น หากผู้บริหารมีทัศนคติเชิงลบ ไม่ให้ความสนใจก็จะมีแผนในการปฏิบัติงานด้านนี้ ซึ่งอาจส่งผลถึงคุณภาพชีวิตของผู้ได้รับความรุนแรงในครอบครัวภายในชุมชนขึ้น

3. แนวคิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว

ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยามไว้ดังนี้

ฟรีแมน (Freeman, 1979, p. 1) ได้ให้ความหมายความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การได้รับบาดเจ็บจากการทำร้ายทั้งทางร่างกาย อารมณ์ ความรู้สึกและจิตใจ

สำหรับ จิตตินันท์ (2541, น. 138) ได้ให้ความหมายความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง

1. การกระทำที่รุนแรงต่อคู่ครอง โดยเฉพาะฝ่ายหญิงที่ถูกฝ่ายชายตบ ตี ตะ ค่อย ฯลฯ กระทำร้ายร่างกายรุนแรงพบได้มาก และมีแนวโน้มจะมากขึ้น เมื่อการครองชีพลำบากขึ้น

2. การทำร้ายร่างกาย จิตใจ รวมถึงการล่วงเกินทางเพศต่อเด็ก และการทอดทิ้งเด็กมีจำนวนมาก แต่ตัวเลขนั้นไม่ทราบเพราะมักไม่เปิดเผย หรือให้ประวัติบิดเบือนและประชาชนก็มักเห็นว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัว จึงไม่สนใจในเด็กที่ตกเป็นเหยื่อ

3. การทอดทิ้งละเลยคนชรา มีแนวโน้มจะมากขึ้น เพราะคนมีอายุขึ้น ในขณะที่ทั้งหญิงและชายต้องออกทำงานนอกบ้าน เพราะความจำเป็นทางเศรษฐกิจ จึงปล่อยให้คนชราอยู่ตามลำพัง

วีระพล ใหญ่อรุณ (2542, น. 43) ให้ความหมายความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำด้วยความตั้งใจ หรือการกระทำที่ถูกรับรู้ได้ว่าตั้งใจจะทำให้ผู้อื่นรู้สึกเจ็บปวดและได้รับบาดเจ็บทางร่างกายตั้งแต่การเจ็บป่วยเล็กน้อยจนถึงการกระทำอันตรายแก่ชีวิต

มูลนิธิเพื่อนหญิง (2543, น. 3) ให้ความหมายความรุนแรงในครอบครัวว่า หมายถึง การกระทำใดๆ ก็ตามที่สมาชิกในครอบครัวกระทำต่อกันหรือเป็นการทำร้ายโดยสมาชิกใน

ครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย ทางเพศ หรือจิตใจ แล้วส่งผลให้ผู้ถูกกระทำได้รับความเจ็บปวดหรือบาดเจ็บทั้งทางร่างกาย จิตใจและทางเพศ

ลักษณะการกระทำรุนแรงในครอบครัว

จากรายงานการวิจัย เรื่อง การประเมินกระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว (วัชรินทร์ ปัญญาวิญญูสกุล และคณะ, 2546, น. 29-42) ได้แยกลักษณะการกระทำรุนแรงในครอบครัวเป็น 7 กรณี ดังนี้

1. การฆาตกรรมระหว่างสมาชิกในครอบครัว ถือเป็นอุบัติเหตุความรุนแรงในครอบครัวที่มีความร้ายแรงที่สุด
2. การกระทำรุนแรงต่อกายระหว่างสมาชิกในครอบครัว ลักษณะการทำร้าย เช่น การตบ ตีเตะ ผูกมัด ปีบคอ ดึงผม
3. การกระทำรุนแรงต่อเพศในครอบครัว เช่น พยายามกระทำหรือทำให้อีกฝ่ายกระทำกิจกรรมทางเพศโดยไม่สมัครใจ การทำร้ายขณะร่วมเพศ
4. การทำอันตรายต่ออารมณ์หรือจิตใจ อาจเกิดได้หลายรูปแบบ เช่น ชู้ชู้ญจะทำอันตราย แสดงความหึงหวงเกินเหตุ การเรียกขานกันด้วยคำที่ไม่เหมาะสม
5. ความรุนแรงจากจารีตประเพณี เช่น บางประเทศเด็กและสตรีจะได้รับความเจ็บปวด เพราะต้องถูกขลิบอวัยวะเพศ บางประเทศมีประเพณีการฆ่าผู้หญิงและเด็กเพื่อรักษาเกียรติภูมิของครอบครัว
6. ประเพณีการเลือกปฏิบัติต่อลูกผู้ชายและลูกผู้หญิง โดยการให้คุณค่าแก่ผู้ชายมากกว่า
7. ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากการบังคับค้าประเวณี เพื่อธุรกิจทางเพศโดยคู่ครองหรือบิดามารดา

สาเหตุของการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวมีได้เกิดจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งแต่หากมีหลายสาเหตุรวมกัน

คณะกรรมการเยาวชนและผู้สูงอายุ วุฒิสภา (2540, อ้างถึงใน บุญเสริม หุตะแพทย์, 2545, น. 19) สรุปสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

สาเหตุความผิดปกติและบุคคลิกภาพ ได้แก่ปัญหาทางจิต ที่ทำให้เกิดอารมณ์ก้าวร้าว และคุมตนเองไม่ได้ บุคคลิกภาพก้าวร้าว การใช้สารเสพติด และมีปัญหาเบี่ยงเบนทางเพศ

2. สาเหตุทางภาวะสังคมวิทยา ระบุว่า บุคคลเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมและสิ่งที่ได้พบเห็น ปัจจัยแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อครอบครัว เช่น โครงสร้างครอบครัว ปฏิสัมพันธ์ และพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัว วิธีชีวิตความเป็นอยู่และภาวะวิกฤตที่ครอบครัวต้องเผชิญอยู่เป็นเหตุนำไปสู่ความรุนแรง

3. สาเหตุจากสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างระหว่างบทบาทชาย หญิง เจตคติที่มีต่อสตรี และการยอมรับเรื่องความรุนแรงว่าเป็นเรื่องปกติในทางสังคม

จากรายงานการวิจัย เรื่อง การประเมินกระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว (วัชรินทร์ ปัญญาวิญญูสกุล และคณะ, 2546, น. 45) สรุปว่า สาเหตุของการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างบุคคลอันได้รับอิทธิพลจากสังคม เศรษฐกิจ การเมือง รวมทั้งความเชื่อและวิถีปฏิบัติด้านจารีตประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาในแต่ละชุมชนหรือชนเผ่า จากการวิจัยนี้ แบ่งสาเหตุความรุนแรงไว้ 4 สาเหตุ (น. 48) พอสรุปได้ คือ ความรุนแรงมาจากสาเหตุด้านตัวบุคคล สาเหตุด้านครอบครัว สาเหตุด้านสังคม และสาเหตุจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

ผลกระทบของการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

สำหรับผลกระทบของผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวย่อมไม่แตกต่างจากผลกระทบของเหยื่ออาชญากรรมทั่วไป และผลกระทบไม่ได้เกิดกับตัวบุคคลในด้านร่างกาย จิตใจ เท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อสังคม ประเทศชาติตามมา

1. ผลกระทบต่อครอบครัว ครอบครัวที่มีพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวอยู่เสมอจะสามารถทำหน้าที่ครอบครัวที่ดีได้ เพราะว่าสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวถูกทำลาย บุคคลที่เป็นหัวหน้าเป็นหลักของครอบครัว คือ สามี ภรรยา หรือพ่อ แม่ ไม่สามารถทำหน้าที่ของตนได้ดี ครอบครัวไม่สงบสุข เห็นห่าง ขาดความรัก สามัคคี และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ครอบครัวลักษณะนี้ไม่สามารถดำเนินอยู่ในสังคมอย่างปกติได้ ในที่สุดก็เกิดปัญหาการหย่าร้าง ซึ่งส่งผลกระทบต่อเด็กที่ต้องประสบปัญหาครอบครัวแตกแยก และอาจเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมของบุตรในรูปแบบของการใช้ความรุนแรงในด้านต่างๆ เป็นต้น (กิตติภา สุวรรณรัตน์, 2545, น. 47)

2. ผลกระทบต่อสังคม พฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในครอบครัว มีผลต่อทั้งด้านความสุขและด้านเศรษฐกิจของสังคม ทั้งยังเป็นปัญหาเรื้อรังถ่ายทอดถึงคนรุ่นหลังได้อีก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมต้องเข้าใจปัญหาอย่างชัดเจน ตระหนักถึงความรุนแรงและความพร้อมใจกันทุกฝ่าย เพื่อดูแลป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเกิดขึ้นมาในอนาคต การทะเลาะเบาะแว้ง

คำทอหุบตีกันในครอบครัวรบกวนเพื่อนบ้านและความสงบสุขในชุมชน ผลต่อเศรษฐกิจที่ไม่สามารถประมาณค่าได้ ถ้ารวมค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการแก้ปัญหา นี้ รวมการสูญเสียด้านผลิตผลต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากผู้กระทำรุนแรงและผู้ถูกกระทำรุนแรง ปัญหาเด็กเร่ร่อนที่มีสาเหตุส่วนหนึ่งจากครอบครัวแตกแยก ซึ่งเด็กเร่ร่อนจรจัด นอกจากจะเป็นภาพลักษณ์ที่ไม่ดีของสังคมและประเทศชาติแล้ว เด็กเหล่านี้แทนที่จะศึกษาเล่าเรียนทำหน้าที่การทำงานเป็นกำลังพัฒนาประเทศชาติ กลับเป็นผู้สร้างปัญหาให้สังคม ทั้งต่อตนเองและเพื่อร่วมสังคม ทั้งนี้รัฐต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคลและค่าใช้จ่ายมากมายเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว (บุศรินทร์ คล่องพยาบาล, 2542, น. 19)

จากการศึกษาแนวคิดเรื่องความรุนแรงในครอบครัว สรุปได้ว่า ครอบครัวในทุกระดับของสังคม สามารถเกิดความรุนแรงในครอบครัวขึ้นได้ และความรุนแรงมาจากสาเหตุหลายๆ ปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านบุคคล ด้านครอบครัว ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม เมื่อครอบครัวมีการใช้ความรุนแรงขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อตัวผู้ถูกกระทำไม่ว่าจะกระทบด้าน ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ นอกจากนั้นยังเกิดผลกระทบต่อครอบครัว ขาดความมั่นคงในครอบครัว ขาดความรักความอบอุ่น ความไว้วางใจกัน และความรุนแรงในครอบครัวยังส่งผลกระทบต่อชุมชน สังคม ประเทศชาติด้วย เกิดปัญหาทางสังคมต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง

3.2 แนวคิดการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

เมื่อเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวขึ้น ย่อมต้องหาแนวทางแก้ไข ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นใหม่ในอนาคต และแก้ไขปัญหที่กำลังเกิดขึ้นอยู่

อภิญา เวชชัย (2546, น. 45-46) ได้กล่าวถึง แนวนโยบายในการป้องกัน แก้ไข ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวไว้ ดังนี้

1. คุ้มครอง ป้องกันเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ จากความรุนแรงในครอบครัวทุกรูปแบบ
2. รัฐต้องให้ความช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัวที่ถูกกระทำรุนแรงอย่างรวดเร็ว ทันการณ์ โดยมีหน่วยงานหรือสถาบันที่รับผิดชอบเรื่องนี้โดยเฉพาะ
3. รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างฐานข้อมูลด้านความรุนแรงในสังคมไทย เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการจัดทำแผน กำหนดมาตรการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

4. รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดทีมงานสหวิชาชีพที่ประกอบด้วยนักวิชาชีพต่างๆ พร้อมจัดเวทีในการทำงานร่วมกัน โดยดำรงบทบาทเป็นศูนย์ Monitor และให้คำปรึกษาปัญหาร่วมกัน สรุปทเรียนและทิศทาง การป้องกันและแก้ไขปัญหาระยะยาว

5. รัฐต้องผลักดันและหนุนช่วยให้เกิดระบบบริการให้ความช่วยเหลือในภาวะวิกฤตให้การฟื้นฟู ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยมีการทำงานเป็นระบบครบวงจร และคำนึงถึงการคุ้มครอง และปกป้องสิทธิของผู้เสียหายจากการละเมิดซ้ำอย่างจริงจัง

6. รัฐต้องดำเนินการพัฒนาศักยภาพองค์กร กลไก ระบบงานในการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ

7. รัฐต้องทบทวน ปรับแก้กฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการกับผู้กระทำผิด และต้องสนับสนุนให้มีการปรับระบบกระบวนการยุติธรรม ที่ยังมีช่องว่าง นำไปสู่การดำเนินการที่ไม่เป็นธรรมและเลือกปฏิบัติต่อผู้ถูกกระทำ และผู้กระทำที่มีฐานความผิดระดับเบาและทำผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

8. รัฐต้องดำเนินการกับสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยยั่วยุทางสังคม สื่อโฆษณา สื่อลามก สถานบริการทางเพศทั้งในรูปแบบแอบแฝง ซ่อนเร้น

9. รัฐต้องให้การสนับสนุนให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างจริงจัง ระหว่างภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชนระดับท้องถิ่น เพื่อขยายแนวคิดและแนวทางในการแก้ปัญหาทุกบริบทพื้นที่

สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา (2544, น. 8-10) ได้รวบรวมแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหามารยาทรุนแรงจากการเสวนาและการอภิปรายของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ร่วมเสวนาไว้ ดังนี้

- ปรับเปลี่ยนระบบวิธีคิดและทัศนคติเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว จากที่มองเป็นปัญหาส่วนตัว ไม่ยุ่งเกี่ยว ให้เป็นปัญหาทางสังคมที่ทุกคนต้องช่วยกันแก้ไข

- สร้างการตระหนักรับรู้ให้แก่ผู้หญิงถึงสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากความรุนแรงในครอบครัว ลดความผิดทางอาญาของผู้ที่กระทำความรุนแรงต่อตน

- สร้างวัฒนธรรมที่ไม่ยอมรับความรุนแรง ปรับเปลี่ยนและควบคุมพฤติกรรมไม่ให้ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหามารยาทรุนแรง

การสร้างกลไกและมาตรการควบคุมทางสังคม

- ให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการป้องกันและแก้ไขปัญหามารยาทรุนแรงโดยกระตุ้นให้กลุ่มต่างๆ ในชุมชน โดยเฉพาะผู้ชายให้เข้ามาร่วมแก้ปัญหา รวมทั้งสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังและปกป้องคุ้มครอง

- สร้างความรู้สึกที่ทนไม่ได้ต่อความรุนแรงให้ทุกคนเข้ามามีส่วนช่วยเหลือ โดยอาจจัดหา ผู้ใกล้ชิด ในชุมชนขึ้น ก็อาจเป็นแนวทางหนึ่งที่ผ่อนคลายนโยบาย

การปรับปรุงกลไกและมาตรการทางกฎหมาย

- การปรับกระบวนการยุติธรรม ให้เอื้อต่อผู้หญิงที่ประสบปัญหาความรุนแรง ในการเรียกร้องสิทธิขอรับความคุ้มครองได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว เช่น การห้ามไม่ให้สามีหรือผู้กระทำเข้าใกล้ภายในเงื่อนไขที่กำหนด การให้สามีเป็นฝ่ายต้องออกจากบ้าน ให้อำนาจแก่ตำรวจ นักสังคมสงเคราะห์ ในการแทรกแซงให้ความช่วยเหลือ

- จากข้อเท็จจริงที่ว่าผู้หญิงที่ประสบปัญหาถูกกระทำความรุนแรง มิได้ต้องการให้สามีติดคุก แต่ต้องการให้หยุดการกระทำรุนแรงต่อตน แนวทางการดำเนินงานอาจปรับโดย มีทางเลือกในการลงโทษ ให้กว้างขวางมากขึ้นนอกจากการจำคุก มีการกำหนดให้ผู้กระทำรับการบำบัดฟื้นฟู ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่

การปรับและพัฒนาระบบในระดับองค์กร

- จัดให้มีระบบรวบรวมข้อมูลสถิติเกี่ยวกับความรุนแรง โดยเฉพาะในหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหรือแม้กระทั่งที่ไม่ได้รับติดต่อโดยตรง เพื่อที่จะสามารถใช้ข้อมูลดังกล่าวในการปรับแก้ไขกฎหมาย วางกรอบกติกา นโยบาย และแนวทาง รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

- มีการเผยแพร่ข้อมูลสถิติเรื่องราวต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจ การรับรู้และตระหนักในปัญหาความรุนแรงที่ผู้หญิงประสบ ให้กับสาธารณชนได้ในวงกว้างมากขึ้น โดยสื่อจะต้องมีบทบาทนำในส่วนนี้

- จัดให้มีกระบวนการที่ให้ความช่วยเหลือในเบื้องต้นที่มีความพร้อมและเข้าถึงได้ง่าย ก่อนที่จะถึงจุดวิกฤติ

- จัดการให้บริการความช่วยเหลือแก่ผู้หญิงที่มีปัญหาสามารถเข้ามาพึ่งได้อย่างเป็นระบบ โดยการให้ความช่วยเหลือนั้นเป็นไปอย่างละเอียดอ่อนต่อปัญหาและประสิทธิภาพ

- มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อแก้ไขปัญหาคความรุนแรง โดยอาจจัดให้มีกองทุนขึ้น เพื่อให้มีการจัดสรรงบประมาณแก้ไขปัญหาคได้อย่างจริงจัง

อินทรา ปัทมินทร (2543, อ้างถึงใน ศรีรัตน จ่าชัยภูมิ, 2544, น.42-43) กล่าวถึงวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาคการใช้ความรุนแรงในครอบครัวไว้ 3 แนวทาง ดังนี้

1. การให้ความรู้ที่ถูกต้อง โดยการให้ความรู้แก่ชายหญิงที่จะแต่งงานกันให้ทราบล่วงหน้าเพื่อเตรียมตัวในการปรับตัวสำหรับชีวิตสมรสที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน ที่จะเปลี่ยนแปลงจากความรักหวานชื่น กลายมาเป็นความเคยชินเบื่อหน่าย ภาระต่างๆที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน ทั้ง

ด้านการเงิน การงาน การเลี้ยงลูก ให้เติบโตเป็นคนดีของสังคม ซึ่งเป็นชีวิตที่แตกต่างจากการเป็นคู่รักโดยสิ้นเชิง แต่ถ้ามีการเตรียมตัวล่วงหน้าก็จะเป็นการช่วยให้ปรับตัวง่ายขึ้น

2. การเปลี่ยนทัศนคติ โดยเฉพาะผู้ชายหลายๆ คน จะต้องเปลี่ยนความคิดความเชื่อ เรื่องสุรา นารี การพนัน มาเป็นความเชื่อที่ว่าผู้ชายที่ดีต้องรักเดียวใจเดียว ต้องรับผิดชอบเรื่องฐานะการเงินของครอบครัว เปลี่ยนจากความคิดที่ว่างานบ้านงานเลี้ยงลูกเป็นงานของผู้หญิง มาเป็นร่วมแรงกันทำงานเพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกัน เปลี่ยนจากความเข้าใจผิดที่ว่าลูกเมียเป็นสมบัติส่วนตัวที่จะทุบตีก็ได้เสมอ เป็นความคิดที่ว่าชายหญิงเท่าเทียมกัน พ่อคือผู้ปกครอง ลูกเมียไม่ใช่ทำร้าย นอกจากนั้นจะต้องเปลี่ยนทัศนคติในเรื่องการรักษาอาการเจ็บป่วยทางจิต เพราะถ้ารับการรักษาตั้งแต่แรกเริ่มจะช่วยให้หายเร็วกว่าปล่อยให้จนเป็นอันตรายต่อตนเองและบุคคลในครอบครัว

3. การเปลี่ยนพฤติกรรม โดยสามีภรรยาต้องปรับตัวเข้าหากัน พุดจาด้วยเหตุผล มากกว่าอารมณ์ พยายามหลีกเลี่ยงการใช้กำลังทำร้ายกัน ต้องทำตัวรักใคร่ สามัคคี เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีกับลูก เลี้ยงลูกด้วยความรัก ความอบอุ่น ลูกจะได้มีสุขภาพจิตที่ดีและสามารถสร้างครอบครัวที่ดีได้เมื่อเติบโตในอนาคต

สรุปได้ว่า การจัดการกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้น ควรมีมาตรการทั้งด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาคู่กันไป เช่น ในด้านการป้องกันนั้น ควรมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนรับรู้เกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ควรมีการประสานความร่วมมือกันทั้งกับหน่วยงานภายในและภายนอกชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว สำหรับด้านการแก้ไขปัญหานี้ ควรมีการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวอย่างรวดเร็ว ควรมีก่อนหรือหน่วยงานดูแลด้านนี้โดยเฉพาะ จัดให้มีบ้านพักฉุกเฉินหรือสถานที่ที่ผู้ได้รับความรุนแรงสามารถไปอยู่ได้อย่างปลอดภัยเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น

4. กฎหมายและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ด้านครอบครัว

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกสังคม และเป็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อนซับซ้อนเนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลใกล้ชิด ดังนั้นในการปฏิบัติงานเพื่อดูแลปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนี้จะใช้มาตรการทางกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญาแบบเดิมจึงไม่มีความเหมาะสมเพราะมุ่งลงโทษผู้กระทำผิดอย่างเดียว ทำให้ในปี พ.ศ. 2550

ประเทศไทยได้มีการพัฒนามาตรการกฎหมายใหม่ที่มีความเฉพาะด้านเกี่ยวกับเรื่องปัญหา ความรุนแรงในครอบครัว คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

4.1 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มีลักษณะสำคัญ คือ มุ่งคุ้มครองบุคคลในครอบครัว จากความรุนแรงในทุกรูปแบบ ขณะเดียวกันก็ เสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว โดยใช้วิธีบำบัด ฟื้นฟู เยียวยาผู้กระทำ ความรุนแรง ในครอบครัว แทนการลงโทษทางอาญา เพื่อให้มีโอกาสกลับตัว และยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ และ พยายามรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ รวมทั้ง สามารถขอให้มีการดำเนินการให้มี มาตรการชั่วคราวในการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวไว้ด้วย และยัง กำหนดให้มีการสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายโดยให้เป็นบทบาทของหลายฝ่าย ทั้งพนักงาน เจ้าหน้าที่ของรัฐในสาขาวิชาชีพต่างๆ ภาคประชาชน และสื่อมวลชน เพื่อร่วมกันในการคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวทุกขั้นตอน ดังนี้

1. ในการร้องทุกข์ กฎหมายฉบับนี้ได้สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้ ประชาชนผู้พบเห็นมีหน้าที่แจ้งเหตุ โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้ถูกกระทำ หรือผู้พบเห็น/ผู้ทราบเหตุ ว่ามีการกระทำความรุนแรง มีหน้าที่ต้องแจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่ และผู้แจ้งจะได้รับความคุ้มครองและ ไม่ได้รับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง (มาตรา 5)

2. ในการคุ้มครองผู้ถูกกระทำ กฎหมายกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจหน้าที่ เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ เพื่อสอบถามข้อเท็จจริง และส่งผู้ถูกกระทำเข้ารับการรักษาหรือรับ ค่าปรึกษาแนะนำ และร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดีตาม ป.วิอาญา (มาตรา 6 วรรค 2)

3. ในการดำเนินคดี เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้ถูกกระทำ กฎหมายได้กำหนดว่าในการ สอบปากคำผู้ถูกกระทำให้มีบุคคลดั่งนี้อยู่เพื่อให้คำปรึกษา ประกอบด้วย จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และบุคคลที่เด็กร้องขอ ยกเว้นในกรณีเร่งด่วน แต่พนักงานสอบสวนต้อง บันทึกไว้ในสำนวนสอบสวน (มาตรา 8)

4. ในการพิจารณาคดี กฎหมายฉบับนี้ได้ให้ศาลมีอำนาจกำหนดวิธีการลงโทษ ผู้กระทำ โดยมีคำพิพากษาให้บำบัด ฟื้นฟู รักษา คุมความประพฤติ ชดใช้เงิน ช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ หรือทำทัณฑ์บน (มาตรา 12) และให้ศาลมีอำนาจกำหนดมาตรการ

บรรเทาทุกข์ผู้ถูกระงับก่อนศาลพิพากษา โดยให้เข้ารับการตรวจรักษา หรือห้ามผู้กระทำความรุนแรงเข้าใกล้บุคคลในครอบครัว และกำหนดวิธีการเลี้ยงดูบุตร (มาตรา 10)

5. ในการไกล่เกลี่ยหรือการยอมความกันของคู่กรณี กฎหมายฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญกับบุคคลอันเป็นที่เคารพนับถือในครอบครัวและชุมชน เข้ามามีบทบาทในการไกล่เกลี่ย เพื่อความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัว (มาตรา 15) บุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลอาจแต่งตั้ง ให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยคู่ความให้กันได้ ได้แก่ บิดา มารดา ญาติของคู่ความ ผู้ปกครอง นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลเห็นสมควร (มาตรา 16)

6. ในการนำเสนอข่าวความรุนแรงในครอบครัว เพื่อคุ้มครองทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในคดีความรุนแรงในครอบครัว กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดบทบาทของสื่อมวลชนเป็นลักษณะข้อห้ามในการนำเสนอข่าวเมื่อมีการแจ้งความหรือมีการร้องทุกข์ตามกฎหมายแล้ว โดยห้ามมิให้มีการลงพิมพ์โฆษณา หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนด้วยวิธีใดๆ ซึ่งภาพ เรื่องราว หรือข้อมูลใดๆ อันน่าจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ทั้งผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ปละผู้ถูกระงับความรุนแรงในครอบครัวในคดีตาม พ.ร.บ.นี้ (มาตรา 9)

โดยสรุปภาพรวมของ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระงับความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายที่กำหนดให้รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่เข้าไปดูแลแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และให้ความช่วยเหลือผู้ถูกระงับความรุนแรงในครอบครัวอย่างจริงจังมากขึ้น ที่สำคัญพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระงับความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล มีเครื่องมือในการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกระงับความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะมีมาตราที่กำหนดในการปฏิบัติไว้ทุกขั้นตอนอย่างชัดเจน แต่แม้ว่าจะมีการออกกฎหมายใหม่นี้ขึ้นมาเพื่อคุ้มครองผู้ถูกระงับความรุนแรงในครอบครัว แต่ในการใช้กฎหมายก็ยังเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาว่าใช้ได้ตามเจตนารมณ์หรือไม่ มีปัญหาอะไรบ้าง เพราะการใช้ในปัจจุบันก็ยังเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วง ซึ่งส่วนหนึ่งอาจมาจากทัศนคติของผู้ใช้ที่มีต่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้นเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย จึงมีการศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการคุ้มครองสตรีในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระงับความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 โดยมีข้อเสนอแนะในการสร้างประสิทธิภาพ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการสร้างประสิทธิภาพในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระงับความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 (พรสม เปาปราโมทย์, 2552)

1. การสร้างพื้นฐานความเข้าใจในประเด็นมิติหญิงชาย

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวควรเร่งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมิติหญิงชายให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติฯ เพื่อให้เป็นฐานคิดที่ชัดเจนในการตัดสินใจดำเนินการกับคดีความรุนแรงในครอบครัว ดังที่ได้เห็นจากข้อมูลแสดงเจตคติของกลุ่มเป้าหมายที่ตอบแบบสอบถาม ทำให้เห็นได้ว่าผู้บังคับใช้กฎหมายจำนวนมาก ซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งของคนทั่วไปในสังคมที่ยังคงมีอคติทางเพศ ทั้งนี้ หากไม่สามารถปรับเปลี่ยนเรื่องดังกล่าวได้ การที่ผู้หญิงจะได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติฯ อย่างเหมาะสมคงเป็นไปได้ยาก

การสร้างความรู้เข้าใจในประเด็นมิติหญิงชายจำเป็นต้องดำเนินการในหลายวิธี ทั้งการเผยแพร่ด้วยสื่อต่าง ๆ การจัดฝึกอบรม การฝึกงานในชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ควรมีการติดตามผลเป็นระยะ พร้อมทั้งการสนับสนุนข้อมูลเกี่ยวกับมิติหญิงชายอย่างต่อเนื่อง

2. การเร่งทำให้เกิดความชัดเจนในเนื้อหาของกฎหมายและแนวปฏิบัติ

ความกังวลของผู้ปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติฯ ดังที่ได้กล่าวแล้ว เป็นเรื่องของความไม่เข้าใจหรือไม่แน่ใจในเนื้อหาและแนวปฏิบัติ ซึ่งมักจะมองว่าเป็นเรื่องที่ไม่คุ้นเคย เพราะมีมาตรการ วิธีการใหม่ ๆ ตามกฎหมายหลายเรื่อง สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวจึงมีภารกิจที่จะต้องเป็นผู้ผลักดันในประเด็นต่อไปนี้

2.1 เร่งรัดการจัดทำอนุบัญญัติ ทั้งนี้เนื่องจากอนุบัญญัติที่ออกตามพระราชบัญญัติฯ ได้แก่ ระเบียบและกฎกระทรวง จะเป็นการกำหนดรายละเอียดที่ไม่มีในตัวกฎหมาย

2.2 การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน โดยจัดทำเป็นคู่มือที่แยกบทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน แต่ต้องเชื่อมโยงให้เห็นขั้นตอนการประสานงานและการส่งต่อระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และแจกจ่ายอย่างทั่วถึง

2.3 การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมและจัดฝึกอบรมให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่พนักงานสอบสวนและบุคลากรในกระบวนการ ซึ่งต้องมีการจัดฝึกอบรมเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง และมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ผ่านหลักสูตรสามารถเป็นพี่เลี้ยงให้แก่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของตนเองได้ เพื่อให้สามารถกระจายผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจออกไปได้อย่างกว้างขวาง

2.4 การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการหน่วยงานสหวิชาชีพที่ร่วมดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ ซึ่งควรเป็นการจัดให้สหวิชาชีพในพื้นที่เดียวกันได้มีโอกาสพบปะ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปัญหา ข้อขัดข้องร่วมกัน ทั้งนี้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต้องเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ และคำนึงถึงผู้ถูกระทำรุนแรงและครอบครัวเป็นหลัก

3. การกำหนดพื้นที่ต้นแบบและใช้สำหรับการจัดศึกษาดูงาน

ในการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติฯ มีมาตรการที่เป็นเรื่องใหม่หลายเรื่องที่จะต้องดำเนินการซึ่งแตกต่างจากความเคยชินในการจัดการกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวแบบเดิม ดังนั้น การกำหนดพื้นที่ต้นแบบ จึงเป็นเรื่องจำเป็น เพื่อให้มีตัวอย่างเป็นรูปธรรม โดยเป็นการทำงานภายในพื้นที่ซึ่งจะต้องร่วมมือกันระหว่างททววิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

การขยายผลต้นแบบแนวทางการปฏิบัติงานที่ดีเพื่อให้ครอบคลุมทั่วประเทศ ควรที่จะให้โอกาสพื้นที่อื่น ๆ ได้มีโอกาสได้ดูพื้นที่จริงที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ได้สัมผัสได้พูดคุยกับทั้งระดับผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ รวมไปถึงผู้ได้รับการช่วยเหลือ และประชาชนทั่วไปในพื้นที่นั้น นอกจากนี้ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาสเปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้น จึงควรให้มีการศึกษาดูงานตัวอย่างของต่างประเทศ เนื่องจากปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และความรุนแรงต่อสตรีนั้นเป็นเรื่องที่หลายประเทศมีแนวปฏิบัติที่ก้าวหน้าเป็นอย่างมาก เช่น ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังเป็นแรงจูงใจในการทำงาน และจุดประกายให้เกิดแนวคิดหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อสตรีในครอบครัวต่อไป

4. การจัดเตรียมสถานที่รองรับที่พักฉุกเฉิน ทั้งกลุ่มที่เป็นผู้ถูกกระทำและผู้กระทำ

ซึ่งจะต้องเหมาะสม และมีความปลอดภัย ในขณะเดียวกัน ผู้กระทำผิดที่ถูกบังคับตามกฎหมายให้ออกจากบ้าน ซึ่งผู้กระทำที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ชายนั้น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จะมีบทบาทในการรองรับ ซึ่งต้องพิจารณาความเหมาะสม หรือการปรับปรุงสถานที่ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

5. การสร้างแนวร่วมกับสื่อมวลชน

สื่อมวลชนนับว่ามีส่วนสำคัญต่อปัญหาความรุนแรงทั้งในแง่ของการนำเสนอปัญหาต่อสังคมและการขึ้นนำสังคม และตามพระราชบัญญัติฯ นี้ สื่อมวลชนถูกกำหนดว่าต้องไม่นำเสนอข่าวความรุนแรงในครอบครัวจนทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งในการชี้แจงทำความเข้าใจกับสื่อมวลชนนั้น จำเป็นต้องดำเนินการเพื่อวัตถุประสงค์ 2 เรื่อง คือ เพื่อให้สื่อมวลชนได้รับทราบทั่วกันว่า ได้มีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองผู้เกี่ยวข้องกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวโดยเฉพาะแล้ว รวมทั้ง ร่วมเป็นเครือข่ายในการปรับเปลี่ยนเจตคติของคนในสังคมเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย

6. การติดตามประเมินผลและจัดทำรายงานเสนอคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา

การติดตามประเมินผลนับว่าเป็นเรื่องจำเป็นเพื่อทบทวนการดำเนินงานและนำไปปรับปรุงแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตามพระราชบัญญัติฯ นี้ ได้มีการกำหนดไว้ให้เป็นหน้าที่

ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จัดทำรายงานเสนอต่อคณะรัฐมนตรี และรัฐสภา ซึ่งรายงานดังกล่าวจะเป็นเครื่องมือสำคัญย้อนกลับมายังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยงาน ให้มีการปรับปรุงการดำเนินงาน

7. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการประชาสัมพันธ์พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 อย่างเพียงพอ และมีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและทราบถึงสิทธิของตนเอง นอกจากนี้ยังควรประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนทราบถึงหน้าที่ที่ทุกคนต้องเข้ามาช่วยดูแลสังคมตามมาตรา 9 ของพระราชบัญญัติฯ เช่น การให้ชาวบ้านในชุมชนช่วยกันตรวจตรา สังเกตบ้านใกล้เคียงว่ามีการทำร้ายบุคคลในครอบครัวหรือไม่ หากมีการทำร้ายหรือกระทำความรุนแรงเกิดขึ้นก็ให้แจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ นอกจากนี้ยังมีผู้ตอบแบบสอบถามเสนอว่าในการประชาสัมพันธ์ ควรสร้างสโลแกน เช่น “ความรุนแรงในครอบครัวซ่อมได้” หรือ “บ้านนี้ไม่มีความรุนแรงในครอบครัว” เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ครอบครัวมีความรักความห่วงใยเป็นเกราะป้องกันปัญหาความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นในครอบครัว

นอกจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ที่ออกมาบังคับใช้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติเพื่อดูแลปัญหาความรุนแรงในครอบครัว รัฐบาลยังมีนโยบายในการเสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้อบอุ่นเข้มแข็ง เป็นหน่วยงานพื้นฐานในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่สมาชิกในครอบครัว สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จัดทำ โครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ขึ้นและมอบหมายให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งโดยมีเป้าหมายให้จัดตั้งครบทุกพื้นที่ทั่วประเทศ

4.2 โครงการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

จากสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ส่งผลกระทบต่อสถานภาพความมั่นคงในครอบครัว นำไปสู่ปัญหาทางสังคมต่างๆ รวมถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัว หากครอบครัวมีความเข้มแข็งไม่พอการที่จะปกป้อง คุ้มครองสมาชิกในครอบครัวก็อาจทำได้ยาก ศูนย์พัฒนาครอบครัวจึงเกิดขึ้น จากยุทธศาสตร์สังคมของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ : ยุทธศาสตร์สังคมเข้มแข็ง (ความเข้มแข็งของชุมชน

ท้องถิ่นและประชาสังคม) ที่ส่งเสริมให้มีการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในทุกพื้นที่ ในทุกองค์กร ทำให้เกิดการพัฒนาย่างบูรณาการทั้งประเทศ โดยจะส่งเสริมให้เกิด

1. ความเข้มแข็งของชุมชน
2. ความเข้มแข็งขององค์กรท้องถิ่น
3. ความเข้มแข็งของประชาคมตำบล ประชาคมจังหวัด และประชาคมประเทศ
4. การบูรณาการทั้งจังหวัดในทุกจังหวัด

ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) จัดตั้งขึ้นครั้งแรกในปี 2547 เพื่อเป็นศูนย์กลางการรวมตัวของคนในชุมชนที่มาจากตัวแทนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน อาสาสมัครมาร่วมกันพัฒนาป้องกัน และแก้ไขปัญหาครอบครัวในชุมชน มีการบริหารจัดการในรูปของ “คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน” โดยมีเครือข่ายครอบครัวในชุมชน/หมู่บ้าน เป็นสมาชิก เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล/กรุงเทพมหานคร ในด้านวิชาการ งบประมาณ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพในการพัฒนาครอบครัวให้เข้มแข็ง เป็นพลังสู่การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และเป็นพลังในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคมด้วย สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศตั้งแต่ปี 2547-2552 รวมทั้งสิ้น 4,311 ศูนย์

เห็นได้ว่าการมีศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนขึ้น จะทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามาดำเนินการในการดูแลปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างเป็นรูปธรรม เพราะเป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และต่อไปจะมีการพัฒนาศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนรูปแบบใหม่ ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบ คือ ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนรูปแบบใหม่จะดำเนินการจัดกิจกรรมในหลากหลายรูปแบบ โดยจะเป็นหน่วยงานหนึ่งในองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้ศูนย์ฯ จะประกอบด้วยส่วนการให้บริการชุมชนซึ่งจะดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญ และส่วนชุมชนซึ่งเป็นเครือข่ายชุมชน โดยแต่ละส่วนมีความรับผิดชอบที่แตกต่างแต่ยังคงเกี่ยวเนื่องกัน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (โดยเฉพาะสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด) จะเป็นผู้ให้คำแนะนำเรื่องการให้บริการและการจัดการช่วยเหลือแก่ครอบครัวและสมาชิกในครอบครัว

4.3 การปฏิบัติงานด้านครอบครัวขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร

ในการปฏิบัติงานด้านครอบครัวขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร นั้นจะเป็นการจัดกิจกรรมตามที่รัฐบาล หรือหน่วยงานส่วนกลางกำหนด รวมทั้งการจัดกิจกรรมตามประเพณีในวันสำคัญต่างๆ ของไทย เพื่อเสริมสร้างความรัก สามัคคีในครอบครัวและชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อช่วยลดความขัดแย้งหรือความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งกิจกรรมที่จัดเกี่ยวกับเรื่องครอบครัว นั้น พอสรุปได้ดังนี้

1. การจัดรณรงค์ให้วันอาทิตย์เป็นวันครอบครัว ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อ 27 กรกฎาคม 2547 กำหนดให้ทุกวันอาทิตย์เป็นวันครอบครัวแข็งแรง (Healthy Family Day)
2. การจัดรณรงค์ยุติความรุนแรงต่อเด็ก สตรีและความรุนแรงในครอบครัว ในวันที่ 25 พฤศจิกายน ของทุกปี
3. การจัดกิจกรรมวันผู้สูงอายุ และวันครอบครัว ในวันที่ 13 -14 เมษายน ของทุกปี
4. การรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในชุมชนร่วมลงชื่อสนับสนุนยุติความรุนแรงต่อผู้หญิงจากองค์กรภาครัฐและเอกชนทั่วประเทศ ในโครงการ "ยูนิเฟม เซย์ โน ทู ไวโวลเอนซ์ อะเกนสท์ วิเมน"
5. การดำเนินงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านงบประมาณและด้านความรู้ และสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลบางคนเป็นคณะทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนด้วย ในจังหวัดกำแพงเพชรตั้งแต่เริ่มจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ปี 2547-ปี 2551 มีทั้งหมด จำนวน 40 ศูนย์

จากการจัดกิจกรรมต่างๆ ดังกล่าว พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลจัดกิจกรรมเป็นไปตามแผนที่กำหนด แต่ยังขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน คือ องค์การบริหารส่วนตำบลบางพื้นที่ ไม่มีการรณรงค์หรือคอยกระตุ้นเตือนในด้านครอบครัวอย่างต่อเนื่อง จะมีการดำเนินงานเฉพาะในวันหรือสัปดาห์ที่มีการรณรงค์เท่านั้น

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว ในประเด็นสำคัญ ๆ ดังนี้

5.1 ลักษณะและรูปแบบความรุนแรงในครอบครัว

ความรุนแรงในครอบครัวนั้น ผู้ถูกกระทำส่วนใหญ่มี 3 กลุ่ม คือ เด็ก สตรี และ ผู้สูงอายุ สำหรับรูปแบบหรือพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง กิติพัฒน์ นนทบุรีมະดุลย์ (สุนิสา จงวัฒนา, 2552, น. 14) ได้จำแนกรูปแบบความรุนแรงต่อเด็ก พบว่ารูปแบบความรุนแรงต่อเด็ก คือ การทารุณกรรมทางร่างกาย การทารุณกรรมทางจิตใจ การทารุณกรรมทางเพศ และการปล่อยปละละเลยทางร่างกายไม่เลี้ยงดูอย่างเพียงพอ ภาสุรี เอี่ยมทิม (2548) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ทักษะของคู่สมรสในชุมชนเมืองต่อแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว พบว่า พฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของคู่สมรส ได้แก่ การทำร้ายจิตใจกลุ่มตัวอย่างใช้มากที่สุด รองลงมาคือ การทำร้ายร่างกาย และสุดท้าย คือ การมุ่งจะทำร้ายร่างกาย โดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 75.6 เคยใช้ความรุนแรงต่อคู่สมรส สำหรับ รูปแบบความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ นั้น พรพิมล นวนกุล (2549) ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการปัญหา ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุในครอบครัว พบว่า การทอดทิ้งผู้สูงอายุ เป็นความรุนแรงอันดับต้นที่พบ รองลงมาคือ ด้านการละเมิดทางจิตใจ ด้านการทำร้ายตนเอง ด้านความรุนแรงทางวัตถุ ด้านการ รุกฉ้อฉลสิทธิของผู้สูงอายุ และด้านการละเมิดทางร่างกาย พอสรุปได้ว่า แม้รูปแบบการเกิด ความรุนแรงจะมีความแตกต่างกันบ้าง แต่พอจะรวมกันได้ 3 รูปแบบหลักๆ คือ ความรุนแรงทาง จิตใจ ความรุนแรงทางร่างกาย และความรุนแรงทางเพศ

5.2 สาเหตุ ปัจจัย และผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว

สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวมิได้เกิดจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง แต่เกิดจาก หลายสาเหตุรวมกัน จากรายงานการวิจัย เรื่อง การประเมินกระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครอง สวัสดิภาพบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว (วัชรินทร์ ปัญเจกวิญญูสกุล และคณะ, 2546, น. 45) พบว่า สาเหตุของการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ระหว่างบุคคลอื่นได้รับอิทธิพลจากสังคม เศรษฐกิจ การเมือง รวมทั้งความเชื่อและวิถีปฏิบัติด้าน จารีตประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาในแต่ละชุมชนหรือชนเผ่า จากการวิจัยนี้ แบ่งสาเหตุ ความรุนแรงไว้ 4 สาเหตุ พอสรุปได้ คือ ความรุนแรงมาจากสาเหตุด้านตัวบุคคล สาเหตุด้าน ครอบครัว สาเหตุด้านสังคม และสาเหตุจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจ สำหรับผลกระทบของ ความรุนแรงในครอบครัวนั้นส่งผลกระทบต่อทั้งครอบครัว คือ ผลต่อตัวผู้ถูกกระทำเอง ผลต่อ สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวถูกทำลาย บุคคลในครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ของตน

ได้ดี ครอบครัวไม่สงบสุข ขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ใช้ความรุนแรง อาจเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงตามมา และส่งผลกระทบต่อสังคม คือ ความรุนแรงในครอบครัวมีผลต่อด้านความสุขและด้านเศรษฐกิจของสังคม (กิตติภา สุวรรณรัตน์, 2545, น. 47; และ บุศรินทร์ คล่องพยาบาล, 2542, น. 19)

5.3 การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

เนื่องจากปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อตัว ผู้ถูกกระทำ ผู้กระทำ และบุคคล สังคมรอบข้าง จึงได้มีผู้ศึกษา เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาคความรุนแรงไว้ ดังนี้ วันทนีย์ วาสิกะสิน และ สุนีย์ เหมะประสิทธิ์ (2545, น. 510) ทำการศึกษาเรื่อง ค่านิยมและทัศนคติของสังคมไทยต่อปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิง พบว่า การป้องกันและแก้ไข ปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิง ต้องเริ่มจากครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูลูกผู้ชาย และลูกผู้หญิงอย่าง เสมอภาค จะเป็นการป้องกันปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิง สำหรับสื่อมวลชนควรรณรงค์การ ป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรง โดยการเสนอข่าวที่เป็นกลาง และชักชวนให้คนในสังคม ตระหนักถึงปัญหานี้และไม่เห็นด้วยว่าปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงเป็นเรื่องปกติในสังคมไทย และเป็นปัญหาเฉพาะตัวของผู้หญิงคนนั้น

ภาสุรี เอี่ยมทิม (2548) ทำการศึกษาเรื่อง ทัศนะของคู่สมรสในชุมชนเมืองต่อ แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว สำหรับแนวทางป้องกันและแก้ไข ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว พบว่า ประชากรตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อแนวทางป้องกันและ แก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว ประกอบไปด้วยการเปลี่ยนพฤติกรรม การให้ความรู้และ การเปลี่ยนทัศนคติ นอกจากนั้นผู้ศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานของกรุงเทพมหานครซึ่งเป็น หน่วยงานท้องถิ่นควรรณรงค์ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนทั่วไปว่า ความรุนแรงใน ครอบครัวเป็นเรื่องของทุกคนในสังคม ไม่ใช่ปัญหาเฉพาะครอบครัวใดครอบครัวหนึ่ง ชุมชนต้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว

ซึ่งจะสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ลักษณะนารา จรรย์ยานนท์ (2549, น. 133-138) ว่าในระดับชุมชนการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวต้องให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยน วิธีคิดและทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวว่าทุกคนในชุมชนสามารถที่จะ ช่วยเหลือกันและกันได้ ชุมชนควรสร้างกลไกและมาตรการทางสังคม โดยให้ชุมชนเข้ามามีบทบาท ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวให้มากขึ้น รวมทั้งสร้างเครือข่ายเฝ้าระวัง

และปกป้องคุ้มครอง ในระดับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในด้านการป้องกันควรเข้าไปช่วยเหลือเกี่ยวกับการให้ความรู้ความเข้าใจ การฝึกอบรม การปรับทัศนคติในเรื่องการเข้าช่วยเหลือในเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ในด้านการแก้ไขรัฐควรมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือภรรยาที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างชัดเจน

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวสามารถเกิดได้ในทุกครอบครัว ทุกสังคม โดยผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรงส่วนใหญ่จะเป็นเด็ก สตรี และผู้สูงอายุ รูปแบบของการใช้ความรุนแรงแม้ว่าจะมีความแตกต่างกัน แต่ก็พอสรุปได้ว่ามี 3 รูปแบบที่เกิดขึ้นกับเด็ก สตรี และผู้สูงอายุ คือ ความรุนแรงทางร่างกาย ทางจิตใจ และทางเพศ ส่วนสาเหตุของการใช้ความรุนแรงในครอบครัวนั้นไม่จำกัดเฉพาะสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง อาจมาจากหลายสาเหตุไม่ว่าจะเป็นด้านตัวบุคคล ด้านครอบครัว ด้านสังคม หรือสาเหตุจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งครอบครัวไม่ว่าจะเป็นกับตัวผู้ถูกกระทำเองที่ได้รับผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจ ผลต่อบุคคลในครอบครัว และส่งผลกระทบต่อชุมชน สังคม ทำให้ขาดความสงบสุข สำหรับแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวควรเริ่มจากการให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องครอบครัว การปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวไม่ใช่เรื่องส่วนตัวอีกต่อไป ทุกภาคส่วนในสังคมควรมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขไม่ให้เกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวขึ้นมาได้ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่ดูแลความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้เกิดความสงบสุขปราศจากการใช้ความรุนแรง

6. กรอบแนวคิดในการศึกษา

